

ONA ŽILINSKIENĖ

SLAPTOJI LIETUVOS MUITINĖS ISTORIJA

TAMSIOJI KELIO
Į EUROPA PUSĖ

OBULYS

ONA ŽILINSKIENĖ

**SLAPTOJI
LIETUVOS MUITINĖS
ISTORIJA**

TURINYS

ĮVADAS	/ 7
1990 METAI	/ 9
1991 METAI	/ 17
I 1992 METUS	/ 61
I 1993 METUS	/ 89
Iš 1993 I 1994 METUS	/ 117
Iš 1994 I 1995 METUS	/ 161
1995–1996 METAI	/ 183
Iš 1996 I 1997 METUS	/ 203
Iš 1997 I 1998 METUS	/ 249
Iš 1998 I 1999 METUS	/ 275
Iš 2000 I 2001 METUS	/ 311
2002 METAI (paskutinės reorganizacijos pabaiga)	/ 373
KONTRABANDA	/ 395

IVADAS

Atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, buvo įsteigtas visas valstybės valdymo aparatas – Aukščiausioji Taryba, Lietuvos Respublikos Vyriausybė (LRV), ministerijos, suformuoti departamentai, paskirti jų vadovai. Atkurtas ir Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, jam vadovauti pavesta vyriausiojo muitininko pavaduotojui Valerijonui Valickui.

Nors apie muitinės tarpukario laikotarpį rašoma Algirdo Jakubčionio knygoje „Lietuvos muitinės“ (1999), apie atkurtos muitinės pirmuosius žingsnius Rimanto Domo Anglicko ir Eugenijos Varnienės leidinyje „Medininkų godojamas skausmas“ (1996), Muitinės departamento leidinyje „Lietuvos atkurtos muitinės dešimtmetis“ (2000), Aurelijos Arlauskienės knygoje „Asmens kodas: Lietuvos muitinė“ (2009) nušviečiamas Lietuvos muitinės kelias nuo įkūrimo iki sunaikinimo, nuo atkūrimo iki pasirengimo įsilieti į Europos Bendriją, tačiau apie tai, kas iš tikrųjų vyko muitinės kasdienybėje Europos keliuose, apie tikrus įvykius, pasiekimus ir klaidas gali kalbėti tik dokumentai.

Remdamasi dokumentais šioje knygoje aprašiau, galima sakyti, tūkstantąją dalį to, kas iš tikrųjų vyko Europos kelio šalikelėje pirmajame atkurtos muitinės dešimtmetyje.

Šviesą nuo tamsos skiria ištryptas kelias, tai kodėl, keliaudami į Europą, dauguma rinkosi jo tamsiąją pusę?

Turbūt dėl to, kad mes 50 okupacijos metų nežinojome, kad yra ir kitas kelias, sunkus, duobėtas, bet jis yra. Keliaujantiems tamsiąja kelio puse nerūpėjo Lietuvos ekonomika. Lietuvos nepriklausomybe jie pasinaudojo savo poreikiams tenkinti, bet kokia kaina sukurti savo pirmąjį milijoną. Į šią „mėsmale“ bauginimais, pažadais buvo įtraukti net gerai dirbę muitinės, teisėtvarkos ir valdžios pareigūnai. Būti sąžiningam reiškia būti labai stipriam. Bet buvo ir šviesioji kelio pusė, kuria ėjo dauguma Lietuvos žmonių, tik jie savo pirmojo milijono neteisėtu būdu nesukūrė.

1

1990 METAI

VALERIJONAS VALICKAS

Atkurtos Lietuvos Respublikos muitinės vadovas nuo 1990 m. rugsėjo 27 d. iki 1992 m. sausio 16 d. Nuo 2000 m. vasario 8 d. – Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktorius.

1990 m. rugsėjo 23–24 d. į Maskvą buvo išvykusi Vyriausybės komisijos pirmininko Valerijono Valicko vadovaujama Muitinės departamento ekspertų grupė. Ten su SSRS muitinės komiteto darbo grupe, vadovaujama sovietinės muitinės komiteto pirmininko pavaduotojo V. Dragancevo, aptarė laikinųjų muitinės taisyklių taikymą Lietuvos Respublikoje pereinamuoju laikotarpiu. Numatyta, kad abi šalys laikysis supaprastinto muitinės režimo.

Lietuvos Respublikos muitinės sistemos kūrimas buvo vykdomas šiomis pagrindinėmis kryptimis: muitinei tinkamų darbuotojų parinkimas, materialinės bazės kūrimas, muitinės veiklos teisinių pagrindų parengimas.

Atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, 1990 m. spalio 9 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos muitinės laikinasis įstatymas, kuris įsigaliojo nuo priėmimo dienos. 1990 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 356 patvirtintas muitinių ir jų postų išdėstymas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 15 muitinių su 49 postais. Sukurti naują Lietuvoje struktūrą pavesta V. Valickui, kuris buvo paskirtas Lietuvos Respublikos vyriausiojo muitininko pavaduotoju. Vyriausiojo muitininko postas tada liko neužimtas, V. Valickas buvo pavaduotojas, neturintis viršininko, transporto, ryšių, patalpų, profesionalių darbuotojų, pinigų. Užtat problemų ir rūpesčių apščiai.

1991 m. sausio 31 d. priimtas Lietuvos Respublikos laikinasis muitų tarifų įstatymas. 1991 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 256 patvirtintos muitų laikinosios taisyklės. 1991 m. balandžio 30 d. priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 164 „Dėl muto režimo nustatymo asmenims“, kuriuo nutarta, jog fizinis asmuo gali išvežti iš Lietuvos Respublikos prekių ne daugiau kaip už 200 rublių ir ne daugiau kaip dvi to paties pavadinimo prekes. Už prekes, viršijančias nustatytą normą, mokamas muitas arba, jo nesumokėjus, prekės konfiskuojamos. 1991 m. priimta daug kitų muitinės veiklą reglamentuojančių norminių aktų. Dar nespėję įsigalioti, buvo keičiami, papildomi, priimami nauji. Štai

Lietuvos Respublikos laikinasis įstatymas „Dėl atsakomybės už prekybos taisyklių, prekių supirkimo, jų

išvežimo ar išsiuntimo už Lietuvos Respublikos ribų tvarkos pažeidimus“

nuo 1990 m. rugsėjo 13 d. iki

1991 m. gegužės 23 d.

papildytas ir pakeistas

septynis kartus.

Tai nenuostabu, nes nei specialistų, nei politikų tarp pareigūnų nebuvo. Daug kur teko remtis sovietiniu palikimu.

Lazdijų muitinė tuo metu buvo reikalinga tiek ekonomiškai, tiek politiškai. Tai buvo vienintelis automobilių transporto kelias – vartai į Europą. Į muitinę buvo sutelktas visas dėmesys, tiek valdžios, tiek ir pažeidėjų. Dėl Lietuvos ir Lenkijos prekių kainų skirtumo reikėjo apsaugoti Lietuvos ekonomines sienas. Pats muitinės atsiradimas patvirtino, jog Lietuva yra nepriklausoma valstybė.

Kelias į Europą buvo per Lazdijų muitinę. Puiku, kad rašoma apie prieškarinę muitinės istoriją, apie Medininkų tragediją, dargi dalis vėlesnių pareigūnų sugebėjo išleisti knygą apie tai, jog jų asmens kodas yra muitinė. Galima sakyti, kad kai kurie iš jų „užsikodavo“. Tačiau apie tai, kas vyko nuo 1991 m. Lazdijų muitinėje, rašoma labai abstrakčiai ir mažai. Galbūt bijoma, jog iškils į dienos šviesą kieno nors pavardė, mašinos numeris ar neteisėti veiksmai.

Dirbti muitinėje norinčiųjų netrūko. Turbūt tam įtakos turėjo tai, kad sovietiniai muitininkai statėsi namus, pirko automobilius, gražiai rengėsi.

Įvairių tikslų genami žmonės skubėjo į Lenkiją. Ir nė vienas – be „lauktuvių“, kurių kiekis priklausė nuo turisto keliamosios ar vežamosios galios, o asortimentas – nuo apsukrumo.

*

Prenkant darbuotojus vadovautasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintomis Muitinės tarnautojų priėmimo į

darbą laikinosiomis taisyklėmis, palaikant ryšius su savivaldybėmis, vidaus reikalų organais, Sąjūdžio tarybomis ir kitomis visuomeninėmis organizacijomis.

„...jums liudijant, prisiekiu“

Respublikos maitinės

Į kurį Respublikos kampaniją žiūri benuvyktus, pirmas šūkis iš palpatų: kaip palpatų būsas. „O, laukit! Kaip ten maitinė? Ir mažai ką gali apie tai pasakyti, jei pats šis metis taip ir nepristatėsi aplankyti anapus stenos esančios žadėtosios žemės.

Įvairių tikslų genami žmonės skuba į Lenkiją. Ir ne vienas — be „laikytuvų“, kurių kiekis priklauso nuo turto. Keliamosios (ar vėlamosios) galios, o asortimentas — nuo apokurimo. Patys įsivaizduojam, kad Lietuva po skaitutėlio išvedim.

Būtent tuos kas savaitę Lenkiją trokštančius pamatysit turintis labiausiai nuliūdus. Jis, jog Lietuvos maitinėms praėjus penkiasdešimt buvo įteikti oficialūs Respublikos maitinės darbo tojo pažymėjimai.

darbuotojai pasizadėjo

Rajono valdytojo kabinete, kur pirmieji Lietuvos maitinėms priėmė būs iš tikrųjų Lietuvos Respublikai, nežadėjęs stebulų. Tačiau ne veltui ir Respublikos vyriausiojo maitinės pavaduotojo Valerijono Valicko, ir rajono valdytojo Ginto Mockevičiaus sveikintose žadėtuose pirmuosiuose maitinėms priėmimo salingumo, išsąjūdiame darbe, pateiktini visuomenės viltis. Pažymėjimai buvo įteikti pirmajam viršininkui Arvydui Gudžiauskui bei Gintui Jasinskui, maitinėms Giedrei Brazinskaitei, Jolantai Gudaitytei, Rimui Matjošaičiui, Algirdui Janulevičiui, Sigitui Bendokui, Skirmantui Motiejūnui bei Gintarui Čivinskui. Nežadę? Tikrai mala, kai štai, kas daro „žen“. Be to, jauni vist, nežadę matę sun-

būti ištikimi Lietuvai

kumų. Čia sunki bus kiekviena tarnybos valanda: ir apstumdys, ir seklusos, ir... Kol perpras, suvoks, kad kitaip būti negali. Ir joje Seimų turguje sumažės laisvųjų vėjų, jei prireiks jame lietuvių greičių, kurių kalnai tada turėtų atidurti mūsų supiktą, tuomet... Tuomet išsąjūdiame, gerbiamieji, kad tikrai dirbate. Jūs labiau, kad kitų krečių įsų veiklos įrodymų dar neturime.

„Dzūkų žinis“ inform.

Gedimino PASKEVICIAUS nuotraukos: Respublikos maitinės darbo tojo pažymėjimas J. Gudaitytei įteikia rajono valdytojas G. Mockevičius; maitinėms sveikina Respublikos vyriausiojo maitinės pavaduotojas V. Valickas; pirmoji devyniukė...

Rajoniniame savitraštyje „Dzūkų žinis“ paskelbta apie pirmųjų devynių maitinėms priėmimą į Lazdijų maitinę. Rajono valdžios kabinete buvo įteikti pažymėjimai devyniems maitinėms: Arvydai Gudžiauskai, Gintui Jasinskui, Giedrei Brazinskaitei, Jolantai Gudaitytei, Rimui Matjošaičiui, Algirdui Janulevičiui, Sigitui Bendokui, Skirmantui Motiejūnui bei Gintarui Čivinskui. Maitinės viršininku tapo Lai mutis Sinkevičius.

Tai nuliūdino kas savaitę Lenkiją trokštančius pamatyti turistus.

1991–1992 m. muitininkų krikštynos vagonėliuose

Galbūt šis devynetas neįsivaizdavo, kad bus keikiami, apstumdomi, gundomi, kol supras, kad kitaip būti negali. Deja, ne visi nesusigundė...

Kaip teigia Šventasis Raštas, „pradžioje buvo Žodis“. O kokia buvo pradžia?

Aikštėje, aptvertoje virve, stovėjo du vagonėliai. Prie jų dirbo priimtieji muitininkai, čia eilės žmonių, kurie aplinkiniais keliais, miškų takeliais stengėsi juos apeiti. Už kalno, mažiau nei vieno km atstumu, dirbo sovietinė muitinė, kuri vadovavosi savais įstatymais ir buvo saugoma sovietinių pasieniečių. Taigi, tai buvo daugiau politinis, įtvirtinantis Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, o ne ekonominis žingsnis.

2

1991 METAI

Aiškiau tapo 1991 m. sausio 31 d. priėmus Lietuvos Respublikos laikinąjį muitų tarifų įstatymą. Šis įstatymas numatė muitų tarifų išvežamoms, įvežamoms ir gabenamoms tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją prekėms bei kitoms vertybėms nustatymo, muitų taisyklių sistemos sudarymo ir taikymo tvarką.

Šis įstatymas taikytas juridiniams ir fiziniams asmenims visoje Lietuvos Respublikos muitų teritorijoje.

Įstatyme nurodytos muitų rūšys, dydžiai, apskaičiavimas ir mokėjimas, atleidimas nuo muitų mokėjimo, muitų grąžinimas ir atsakomybė už mokesčių nesumokėjimą.

Lietuvos muitinės ir jos pareigūnų nepripažino sovietinėje muitinėje – „ten už kalno“ – dirbę „asai“. Jie dirbo pagal savus įstatymus. Keleiviai buvo „nuskalpuojami“ du kartus.

*

Ar kas gali įsivaizduoti tuometinį muitininko darbą Lietuvos muitinėje? Tai buvo karas su visokio plauko vertėivomis,

sovietiniais kareiviais, karas dieną ir naktį. Koks tvirtas turėjo būti tikėjimas Lietuvos ateitimi.

Eilės važiuoti į Lenkiją kartais pasiekdavo dešimt km, jas sąmoningai lėtindavo sovietiniai muitininkai, tarp stovinčiųjų eilėse ir bandančiųjų jas apeiti kildavo muštynės. Štai vyriausiojo muitininko pavaduotojui V. Valickui sustabdžius karinį automobilį, iš jo iššokęs sovietinės armijos praporščikas paleido į darbą kumščius. Be to, nuvažiavęs netrukus grįžo su gauja kareivių, bet tie, nesuradę to, kuris juos sustabdė, pasitraukė. Suprantama, jie dar netikėjo, jog reikės palikti Lietuvą. Malšinant minios šurmulį, vienam Krašto apsaugos darbuotojui įkando net į nosį.

Lietuvos muitinės, Lietuvos įstatymų ir jos pareigūnų nepripažino ne tik sovietiniai kariškiai, bet ir sovietinėje muitinėje bei daugelis pačioje Lietuvoje dirbančių pareigūnų. Tai matyti iš Lietuvos muitininkų rašytų tarnybinių pranešimų.

Skaitykite likusius
380 iš **400** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Kažkas šią naktį įveš milijoną, rytoj kažkas milijoną išveš...

Kažkas šią naktį žiūrės į kulkosvaidžio vamzdį, kažkas už Lietuvą praras gyvybę...

Pirmasis besikuriančios Lietuvos muitinės dešimtmetis. Naujai valstybės struktūrai trūksta šiuolaikiškai ir valstybiškai mąstančių specialistų, joje dirba įvairiausi žmonės – nuo visais būdais besistengiančių saugoti beatsikuriančios valstybės ekonomiką iki tokių, kuriems rūpi tik savo kišenė, kurią naudojantis tarnybine padėtimi galima kimšti be pabaigos.

Trečia valanda nakties. Telefono skambutis: Kalvarijos poste girtauja muitininkai. Šimtas kilometrų – ne atstumas. Netikėtas patikrinimas kai kuriems muitinės inspektoriams sukelia šoką, ne visiems, žinoma, tačiau dvi pareigūnės neapverčia liežuvio. Gal iš baimės? Pareigūnės skubiai gabenamos pas medikus. Viena vežama pabėga ir vėliau randama „serganti“, gulinti su lašeline ligoninėje, kitai „liga“ nustatyta, bet...

Kaip toliau vystysis įvykiai?

Kova dėl postų, dėl galimybės „globoti“ kontrabandininkus, kitoje pusėje – kova už švarias muitines be korupcijos, kartais besibaigianti tragiškai...

Tikri faktai ir įvykiai, tikri žmonės, autentiška vaizdo medžiaga – visa tai stulbinamai autentiškoje ir atviroje knygoje – „Slaptoji Lietuvos muitinės istorija. Tamsioji kelio į Europą pusė“.

Ona Žilinskienė – teisininkė, Lietuvai atgavus nepriklausomybę dirbo Lazdijų, o vėliau Marijampolės muitinės viršininko pavaduotoja, nagrinėjo muitinės kompetencijai priskirtas administracines bylas, kuravo juridinį ir organizacinį skyrius.

TIKRI FAKTAI IŠ PIRMOJO BESIKURIANČIOS LIETUVOS MUITINĖS VEIKLOS DEŠIMTMEČIO

Jeigu jums patiko tokios knygos, kaip „Slaptoji naujųjų laikų Lietuvos istorija“ ar „Apelsinų kontrabanda“, privalote perskaityti ir „Slaptąją Lietuvos muitinės istoriją“.

 OBUOLYS
nuo 2004
www.obuolys.lt

ISBN 978-609-484-51-7

9 786094 84517

KITI FORMATAI:
 Audio knyga
 Elektroninė knyga

Knygos pigiau įdomybei ir išraiškos netikumui

www.obuolys.lt
Slaptąją Lietuvos muitinės istoriją